

SLUTTRAPPORT TIL SVALBARD MILJØVERN FOND, 19/111

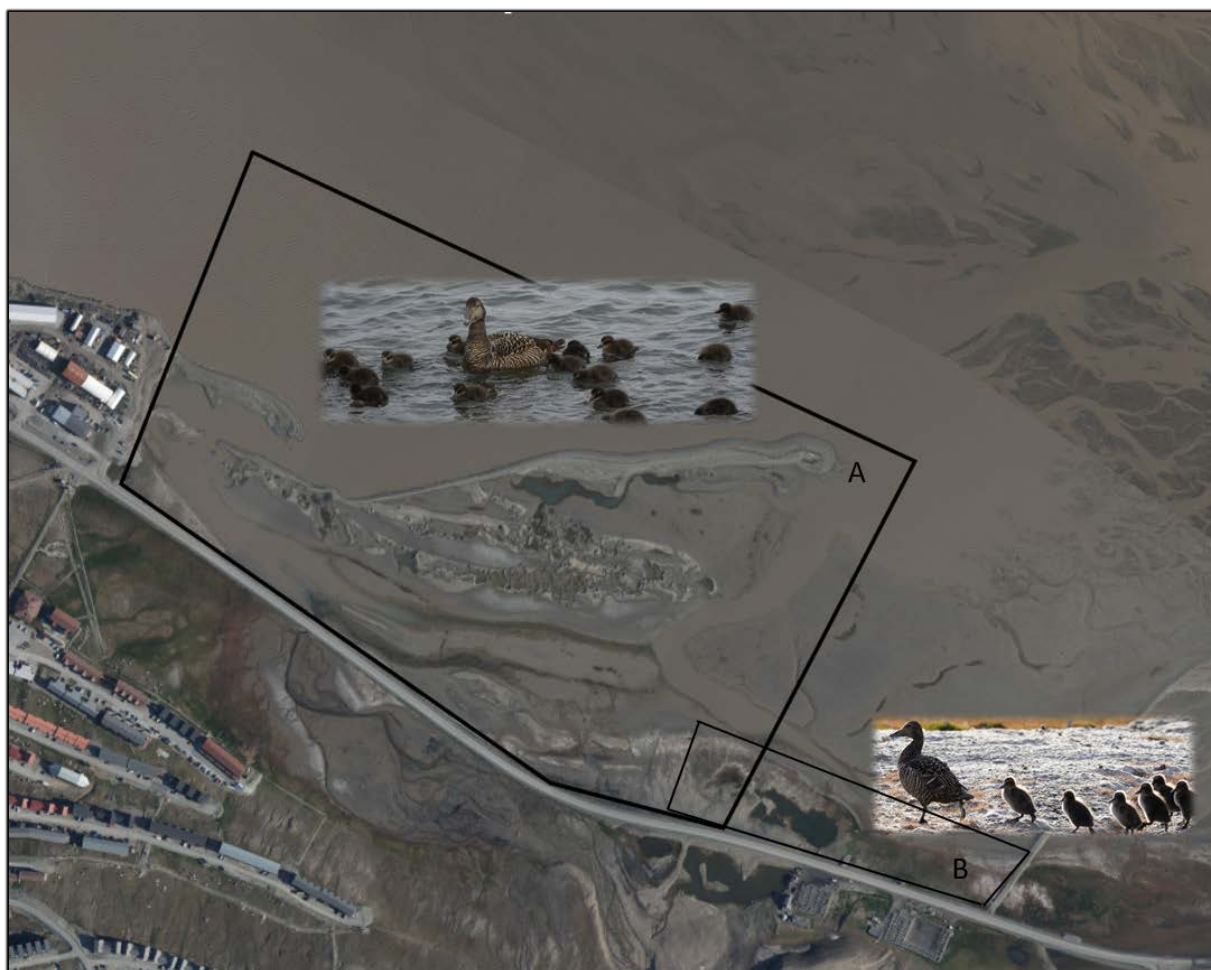
© Birdlife Svalbard (LoFF)

Faggrunnlag og skisse for tiltak som fremmer fuglelivet i Adventdalsdeltaet inklusiv nærområdene ved Hundegårdene

Publikasjonstype: Digitalt dokument (pdf)

Nøkkelord: Tiltak, leveområde, vannfugl, Longyearbyen

Ansvarlig: Birdlife Svalbard (LoFF)

FORORD

Tilbake i tid pågikk betydelig uttak av løsmasser i søndre del av Adventdalsdeltaet. Deler av landskapet i dette området er fortsatt preget av denne aktiviteten. I sommerhalvåret er området lite tilgjengelig for folk, spesielt under høyvann. Dette gjør at fugler som har tilhold i dette området, i stor grad får være i fred. Området ivaretar også i dag viktige funksjoner for hekkende, rastende og næringssøkende vannfugl.

BirdLife Svalbard (LoFF) har i mange år hatt en idé om å utvikle og sikre dette området til beste for fuglelivet. Dette dokumentet er et grunnlag og en skisse for tiltak som først og fremst sikrer og bedrer området for bakkehekkende fugl.

Longyearbyen har i alle år tatt arealer fra dyrelivet for å bygge for menneskene. Tiltaket det vises til i dette notatet er et eksempel på hva Longyearbyen kan gi tilbake til naturen og dyrelivet, som i tillegg øker området som en attraksjon for lokalbefolkning og tilreisende.

Alle flyfoto og kart er hentet fra Norsk Polarinstituttts kartoppslag «TopoSvalbard».

Det rettes en takk til Svalbards miljøvernfond som har støttet utredningen. Utredningen er utført av Birdlife Svalbard (LoFF) sine medlemmer.

Atle Brekken
Leder i BirdLife Svalbard

INNHold

1. INNLEDNING	4
2. FUGLELIVET	5
2.1 Rødlistearter	6
2.2 Trusler/inngrep	6
3. KARTLEGGING AV DAGENS MENNESKELIGE BRUK AV OMRÅDET	7
3.1 Sammendrag av resultatene fra møtene	7
3.2 Detaljer fra møtene fra de forespurte aktørene	8
4. FORSLAG TIL TILTAK	10
4.1 Tiltak A	10
4.2 Tiltak B	12
4.3 Prissetting av tiltakene	13

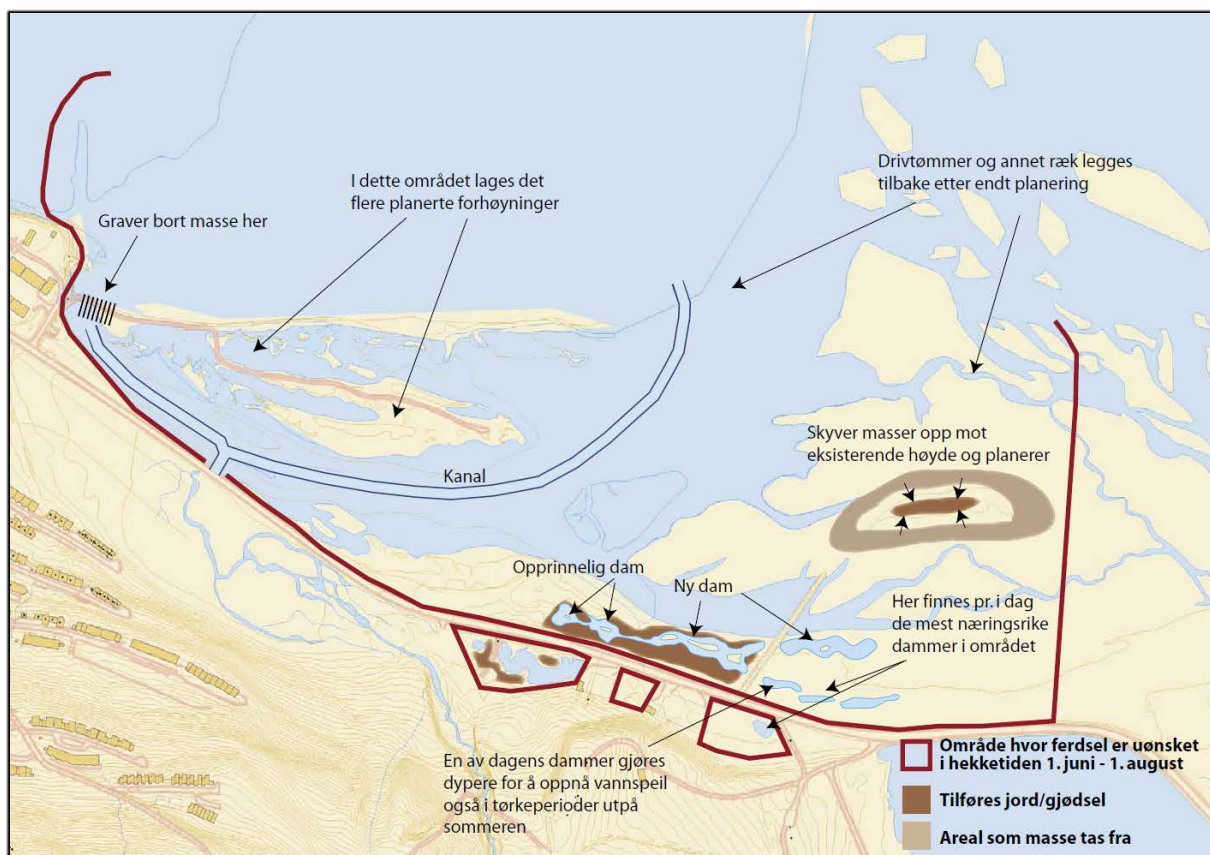
1. INNLEDNING

Deltaet i nedre del av Adventdalen har ikke fått tildelt eget stedsnavn. I denne rapporten er deltaet gjengitt som Adventdalsdeltaet. Deltaet er et spesielt viktig område for fugl (jf. kap. 2). På sørsiden av deltaet øst for sjøskrenten, er deler av området fra tidligere tider preget av uttak av løsmasser. På 1980-tallet ble også drivtømmer og drivgods ryddet og brent her, slik at mye av dagens utseende er påvirket av oss mennesker.

Flere vannfuglarter raster, beiter og hekker i området slik det fremstår i dag. Ved hjelp av enkle tiltak vil området kunne bli et langt mer attraktivt hekkeområde for fugl. Dette ved å hindre lett adkomst for fjellrev og mennesker.

Dette faggrunnlaget er et ledd i arbeidet, og et håp om å kunne sikre og utvikle området til et enda mer attraktivt område for fugl. Grunnlaget vil lette arbeidet med en tiltaksplan, og senere søknad om gjennomføring av tiltakene.

Kartskissen under (fig. 1) gjenspeiler idéer om tiltak slik det ble skissert i januar 2007. Etter den tid har det skjedd fysiske naturlige endringer i deltaet, samt at det faktiske behovet for et «fristed» for bakkehekkende fugl er enda mer aktuelt enn den gang. En videreutvikling og konkretisering av tiltakene er gjengitt i kap. 4 i dette notatet.

Figur 1. Denne skissen ble laget for femten år siden. Den gjenspeiler helheten i en idé om å utvikle søndre del av Adventdalsdeltaet inkl. Hundegårdene til et bedre leveområde for fugl. Flere av tiltakene som ble skissert den gang er gjennomført i nærområdet til Hundegårdene og er utviklet til å bli et svært viktig område for vannfugl.

2. FUGLELIVET I TILTAKSOMRÅDET

Adventdalsdeltaet er klassifisert som et viktig IBA-område «Viktig fugleområde» (BirdLife International, 2016a). I kunnskapsgrunnlaget for nedre Adventdalen som Norsk Polarinstitutt utarbeidet i april 2018, er det gjengitt omkring 80 arter vannfugl i dette området. Etter den tid er det kommet til et par arter. Et så høyt antall vannfugl er ikke registrert på noen annen lokalitet på Svalbard. Det høye antall registrerte arter understreker kvaliteten på området, men gjenspeiler til en viss grad også dekningsgraden med mange observasjoner over flere tiår.

Området har spesielt stor betydning for vannfugl under vårtrekket. Deltaet er oftest isfritt gjennom hele våren, og er av den grunn spesielt viktig beiteområde for vadere når de ankommer under vårtrekket. Øvrige store elvedelta på Svalbard er vanligvis isdekt på det tidspunktet hvor de fleste trekkfuglene ankommer. På det meste er omkring 2000 fjæreplytt registrert beitende samtidig i deltaet. Fjæreplytt kan betraktes som en ansvars-art for Svalbard, siden en vesentlig andel av verdenspopulasjonen hekker her. Det er internasjonalt kjent at arktiske vadefugler er i tilbakegang (Shimmings og Øien 2015). Bl.a. i Skottland (et av stedene hvor fjæreplytt fra Svalbard overvintrer) er det registrert en nedgang av overvintrende fjæreplytt. Adventdalsdeltaet er et av de stedene som samler fleste fjæreplytt på Svalbard. Trolig er det bare Sørkappøya og indre del av Grønfjorden som samler tilsvarende antall fjæreplytt. Området er også viktig ellers i sommerhalvåret, selv om det er i trekketidene vår og høst at det oftest er samlet mest fugl i området.

Figur 2. Ærfuglkolonien ved Hundegårdene er en av de mest produktive hekkeplassene for ærfugl på Svalbard. I 2021 ruget minst 626 ærfugl i kolonien den 17. juni.

2.1 Rødlistearter

Det er registrert 17 rødlistearter som har funksjonstid i dette området. Det gjelder følgende arter: **Sterkt truet** = EN (polarsnipe), **sårbar** = VU (sandløper, svømmesnipe, ismåke og sabinemåke) og **nært truet** = NT (ringgås, praktærfugl, sandlo, myrsnipe, steinvender, fjelljo, polarmåke, krykkje og polarlomvi). Artene i kategoriene EN og VU betegnes som truede arter som har høy risiko for å dø ut fra Norge, hvis de rådende forholdene vedvarer.

Årlig raster og beiter ringgås (NT), havelle (NT), sandløper (VU), polarsnipe (EN), myrsnipe (NT) og sandlo (NT) i sommerhalvåret, spesielt i trekktidene. Forklaring til kategorikodene er gjengitt under. Havelle, sandlo og myrsnipe hekker i eller i nærheten av deltaet. Rødlisteartene praktærfugl (NT), polarmåke (NT) og krykkje (NT) har et betydelig tilhold i deltaet både som raste- og næringssøksområde i store deler av sommerhalvåret. Ismåke (VU) frekventerer i mindre antall i dag. Videre opptrer svømmesnipe (VU), steinvender (NT) og fjelljo (NT) årlig i et beskjedent antall, fortrinnsvis under vårtrekket. Polarlomvi (NT) fisker i stort antall i sjøområdet utenfor deltaet. Enkeltindivid av sabinemåke (VU) blir årlig sett i Adventfjorden, og år om annet også i Adventdalsdeltaet.

Figur 3. Stadig flere ringgjess raster under vårtrekket i indre del av Adventfjorden, og nedre del av Adventdalen. Dette er trolig en tilpasning /læring av at de får være i fred i dette området. Bildet er fra Adventdalsdeltaet i månedsskiftet mai/juni 2020, hvor mer enn 400 ringgjess var samlet.

2.2 Trusler/inngrep

Siden Adventdalsdeltaet er et av de aller viktigste elvedeltaene for vannfugl på Svalbard, vil eventuelle inngrep/forstyrrelser påvirke et spesielt viktig område for fugl. De mest nærliggende mulige truslene er forurensning og utbygging av området som en del av byutviklingen i Longyearbyen. Det er her også viktig å understreke at området et spesielt viktig referanseområde for en rekke vannfuglarter på Svalbard, siden det foreligger jevnlig registreringer i dette området gjennom en periode på over 30 år.

3. KARTLEGGING AV DAGENS MENNESKELIG BRUK AV OMRÅDET

Det er gjennomført møter med aktuelle brukergrupper i tiltaksområdet. Oddgeir Sagerup har stått ansvarlig for utredningen i dette kapitlet, og har gjennomført møter med følgende selskap:

- Hurtigruten Svalbard (IGP)
- Svalbard Adventure (SSU)
- Svalbard Vilmarkssenter
- Den private hundegården
- To-takteren – privat skuter og båtforening

Figur 4. Stadig flere turister og fotografer øker faren for unødige jaging av fugl i følsomme perioder.

3.1 Sammendrag av resultatene fra møtene

Gjennom møter med brukergruppene har vi informert om våre planer. Vi har hatt som mål å kartlegge aktørens bruk av området, for å avdekke mulige interessekonflikter og mulige innspill til prosjekt.

Hovedkonklusjonen fra samtalen med brukergruppene er at all bruk av området er knyttet til den kalde årstiden fra november til snødekke forsvinner, og da som oftest tidlig i mai. De foreslåtte tiltakene, vil ikke påvirke aktørens bruk av området. Fastmarksområdene har ingen funksjon for fugl fra november til april. Så lenge fjorden og fjæra er isfri, er det et visst tilhold av noen få arter i deltaet i samme periode. Det er heller ikke avdekket planer som innbefatter fremtidig utnyttelse av området til næringsformål, der de foreslåtte tiltakene vil skape hindringer.

Samtalene med brukergruppene har avdekket konkrete behov som opparbeiding av parkering, merking, «gjerder», standplasser og gangveg. Disse behovene anses som viktige, både for aktørene, men også for å beskytte et sårbart dyreliv for unødige forstyrrelser på fugleviltet. Aktørene i området er opptatt av å ikke blir forstyrret i sitt daglig arbeid, om publikumsantallet skulle øke. Noen påpeker at det er et problem også nå.

3.2 Detaljer fra møtene fra de forespurte aktørene

Svalbard Adventure AS

Møte og samtaler med: Fredric Fröberg, Adventure Operation manager.

De bruker området bare om vinteren, da i form av parkering av skutere og for oppstart av turer som går til forskjellige steder.

De ser på tiltaket som veldig spennende. For det første så opplever de en stigende interesse for fugler og dyreliv, fra deres kunder. En utbedring av dette området, som kan bidra til et rikere og større fugleliv, ser de på som bare positivt for deres drift. Hvis LoFF i tillegg kunne tilrettelegge for en plass, der publikum kan stå, med sin kikkert, og se ut over et fornyet området, tilrettelagt i form av et vindskjul og med informasjon om fugler, ville ha vært en berikelse for området. De påpeker også at det er et sterkt behov for en gang og sykkelvei, på nordsiden av veien til hundegården, da de føler det er utrygt for deres gjester å gå fra SSU til ærfuglkolonien.

De var også opptatt av at revegeteringen ikke måtte bidra til at det kom mer vann inn på flo sjø, enn det gjør i dag.

IGP/HRG

Møte og samtaler med Tore Hoem, Adventure Director.

De bruker området bare om vinteren, da i form av utkjøring til Adventdalen.

De har ikke noe imot tiltaket og ser på det som en berikelse for området. Hvis tiltaket kunne bidra til økt fugleliv, ville dette også komme gjestene deres til gode. De var også opptatt av den manglende tilretteleggingen i aksene SSU – hundegården. Området mangler gangvei, skilter og styring av folk.

De var også opptatt av at revegeteringen ikke måtte bidra til at det kom mer vann inn på flo sjø, enn det gjør i dag.

To- Takteren

Møte og samtaler med Tore Hoem, leder.

Deres medlemmer bruker området bare om vinteren, da i form av at løypen ut fra Longyearbyen går gjennom dette området. To-Takteren hadde ingen innvendinger mot tiltaket, og ser på dette som en berikelse for alle som bor og virker i Longyearbyen.

Svalbard Villmarkssenter as

Møte og samtaler med: Tarjei Våtvik

De bruker området, både vinter og sommer. Tiltakene vil ikke påvirke deres aktivitet om vinteren. De er veldig opptatt av fuglelivet, da dette faktisk er et produkt for deres bedrift. Men, som de påpeker, så er det mangel på tilrettelegging og det er trangt om plassen, på sørsiden av veien, foran hundegården og ved Svalbard Villmarkssenter.

Generelt ønsker de dette velkommen. Det er et sterkt ønske om å få skilting og gangvei på den andre siden av veien (nordsiden), slik at folk kan stå på den siden av veien og se på livet i ærfuglkolonien og i hundegården. De mener det må lages parkering av biler, ca 100 meter før hundegården, på nordsiden av veien eller 200 meter øst for Svalbard Villmarkssenter, der det kjøres opp til Better Moments AS. Da må det skiltes, slik at folk går over på nordsiden av veien og følger en gangvei, til ærfuglkolonien. Så kan det fra midten av mai og til september settes opp et slags gjerde, mot veien, som fører folk fra bilen, langs gangvei, til de står rett overfor ærfuglkolonien, men på nordsiden av veien. Det kan skiltes om at det ikke er ønskelig å stå og parkere på sørsiden av veien, rett ved kolonien og rett utenfor hundeklubbens eller Svalbard Villmarkssenter. De var positive til en utbedring av dammene på nordsiden av veien, en utbedring som kan øke potensiale for vellykket hekking og som kan gi området en ny attraksjon, men da på den «rette» siden av veien.

Longyearbyen Hundeklubb

Møte og samtaler med: Adelheid Mæland.

De bruker området, både vinter og sommer, men har utfordringene om sommeren. Styret i hundeklubben synes dette høres ut som et positivt prosjekt som vil gagne oss alle.

I dag er de veldig plagget av at folk går og parkerer midt inn på «deres» området. I tillegg mener de at dagens trafikk er forstyrrende både for hunder og for fugler.

De ser det som positivt at det gjøres mer attraktiv for fuglene å hekke på andre siden av veien (nord), for Svalbard Villmarkssenter og LHK sin hundegård, da kolonien synes å vokse og at det dukker opp nye reir hvert år. Mudring og utbedring av dammer på nordsiden av veien, vil også gjøre dette området mer attraktivt for fugler og lettere å styre «publikum», mot den siden av veien og ikke på sørsiden, der det er trangt og lite egnet for folk.

Dagens situasjon med manglende parkering og gangvei skaper trengsel og trafikkfarlige situasjoner mellom SSU og hundegårdene da det til tider er store mengder folk som vandrer utover fra SSU. Og ikke minst ved inngangene til hundegårdene. Biler blir parkert slik at de sperrer sikt for hundespann som skal ut fra hundegårdene. Og turistene vandrer inn over alt. Trafikken må styres over på nordsiden av veien. Det må gjerne settes opp benker og vindskjul, på den siden av veien. Folk kan da stå 10 meter fra kolonien, se at fugler flyr og/eller går, inn og ut av kolonien. Et lavt gjerde, av tre, som sette opp i sesongen, markerer «stå på denne siden» og kan hindre at alle står midt i kolonien og dermed mitt i vår aktivitet, med hunder.

Egen parkering for folk (både lokale, guidede grupper og andre besøkende) som kommer for å se på fuglene burde vært på plass.

Gangvei for å sluse folk, fra parkering, på andre siden av veien for hundegårdene (generell trafiksikkerhet) samt bedre skilting med tanke på både fugler, trafikk, hundegårdene og ikke minst isbjørn, er noen tiltak de ser kan hjelpe på situasjonen.

Figur 5. Nedsatt fartsgrense og tydelig skilting på strekningen forbi Hundegårdene bør komme på plass. Folk og fugl i veibanen har gjennom flere år skapt farlige situasjoner. Det er ikke uvanlig at ærfugl blir kjørt i hjel på dette stedet.

4. FORSLAG TIL TILTAK

Det er i første omgang to tiltak som er utredet. Begge ligger på sørsiden av Adventdalsdeltaet.

4.1 Tiltak A

Dette tiltaket planlegges utført i det gamle grusutak-området i deltaet (jf. fig. 6 og 8). Tiltaket vil i første omgang berike området med mer tørt land når det er høyvann. Dette, sammen med etablering av kanal rundt hekkeområdet (arrondert med svart strek i fig. 6), vil medføre at fjellrev må svømme for å kunne nå hekkeområdet, selv når det er lavvann. Fjellrev svømmer nødvendig når den er i sommerpels. God erfaring fra tiltaket i Hotellneslaguna, viser at hekkefuglene får være i fred fra fjellrev, så lenge vannstanden er så høy at reven må svømme for å nå ut til øyene.

Figur 6. Tiltaksområde A. Etablering av hekkeområde hvor fjellrev må svømme om den skal nå ut. Grønn arrondering gjengir eksisterende vannveier i området under lavvann. Det planlegges å gjøre disse vannveiene dypere og bredere. Dvs. at kanalen ikke er smalere enn ti meter på det smaleste. Svart strek gjengir foreslått hekkeområde. Innenfor dette området flyttes masser, slik at det blir mange vannspeil mellom partier som blir høyere enn 0,5 meter over øverste nivå for høyvann. Landskapet i dette området vil da bli dekt av små grusrygger omgitt av vann. Kanalen på nordsiden av hekkeområdet må også graves slik at den blir omkring 10 meter bred. Dagens strandvoll skal være urørt, og vil ha funksjon som buffer mot bølger.

Figur 7. Tiltaksområdet under høyvann sett fra Lia i Longyearbyen. Bildet er fra august 2021 og viser den delen av området som er tørt land under normalt høyvann. Den nordlige delen av ønsket kanal er tegnet inn på bildet med tynn svart strek.

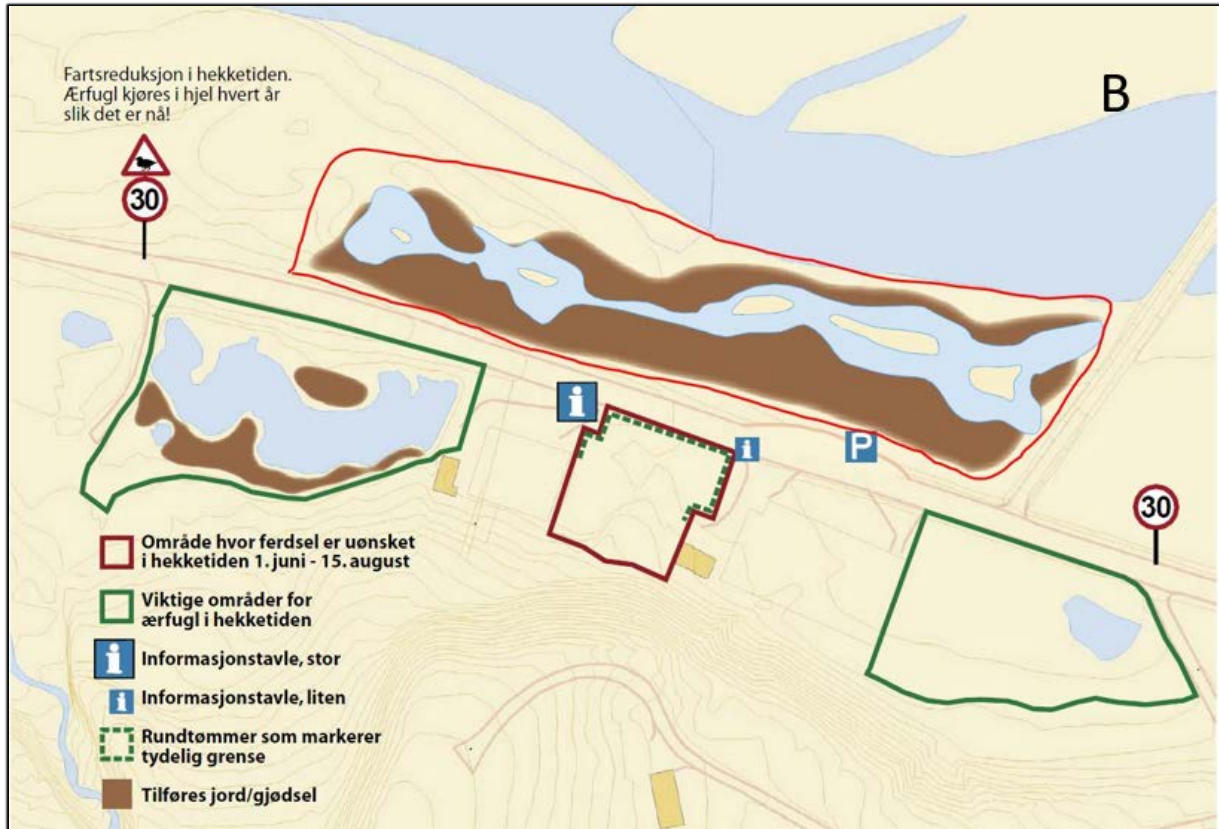
Figur 8. Spor etter tidligere grusutak.

Figur 9. Hekkende rødnebbterner. Det nye hekkeområdet vil forhåpentligvis avlaste Sjøområdet, ved at flere terner velger det nye hekkeområdet som er nærmere matfatet.

4.2 Tiltak B

Tiltak B er utvidelse og utvikling av eksisterende vannspeil på nordsiden av Adventdalsveien ved Hundegårdene (jf. fig. 10 og 12). Dette vannspeilet er en viktig holdeplass for ærfugl på vei til og fra kolonien i Hundegårdene, samt som rasteområde for ærfugl og som beite- og hekkeområde for et fåtall vadere. En utvidelse av denne dammen vil også medføre kortere gangvei for ungekull av ærfugl på vei fra Hundegården til Adventfjorden. Ungekullene er spesielt utsatt for predasjon fra fjellrev og polarmåke under den kritiske ferden fra hekkeplass til oppvekstområdene i Adventfjorden/Isfjorden.

Figur 10. Tiltaksområde B. Etablering av større og mer kompleks dam på nordsiden av veien ved Hundegårdene. Figuren er en gammel skisse som BirdLife Svalbard (LoFF) laget i 2007, og som dels har vært grunnlaget for allerede utførte tiltak ved Hundegårdene.

Figur 11. Hunnfugler av ærfugl som raster ved dagens dam på nordsiden av Adventdalsveien.

Figur 12. Skisse av mulig utvidelse av vannspeil med øyer på nordsiden av Adventdalsveien ved Hundegårdene. Grønn kanal viser dagens vannvei som planlegges dypere. Den vil også korte inn gangavstanden for ærfuglene som vandrer med ungekull fra Hundegården til Adventfjorden.

4.3 Prissetting av tiltakene

Det er foretatt henvendelse til LNS for å få et antatt anslag på kostnader knyttet til bruk av gravemaskin. De har gitt et enkelt kostnadsoverslag for deler av de foreslåtte tiltakene.

Arbeid med å etablere en bred og grunn kanal (1 km lang) som går rundt det planlagte hekkeområdet (jf. fig. 6 og 7), er anslått å ha en kostnad på kr 500 000,-. Det er betydelige mengder masser som skal flyttes på. Massene flyttes kun én gang innenfor det som er rekkevidden til en 40+ tonn stor gravemaskin. Med en pris på omkring kr 1200,- per time er det budsjettert i overkant av 400 timer til graving. Antatt gjennomsnittshastighet er etablering av ti meter kanal per time. Kanalen skal ikke være i rette linjer, men med ujevn vannlinje med en bredde på ti meter eller bredere. Det er viktigere at kanalen er bred enn at den er spesielt dyp. Dybden bør være minst 0,5 meter. Det går med ca. 100 timer til etablering av kanalen. Videre er det antatt ca. 200 timer til forbedring av vann-årene til og fra kanalen (gjengitt i grønn på figurene), samt ca. 100 timer til å endre terrengformasjonene i det planlagte hekkeområdet, slik at terrenget heves til en halv meter over maksimum vannstand ved høyvann. Dette gir flere forsenkninger der massene tas ut, slik at det blir mange vannspeil rundt hver oppbygde grusrygg. I den grad det er tilgang på stedeigne jord/torvmasser under anleggsperioden, er det ønskelig at enkelte partier av grusterrassene i hekkeområdet plastres med denne massen. Kostnad for etablering av transportvei og frakt av eventuelle slike masser, er ikke prisberegnet.

Etablering av sti og stoppesteder langs Adventdalsveien bør ses i sammenheng med disse tiltakene. Slike tilpasninger er ikke utredet i dette notatet.